

А.В. СУЩЕНКО, С.О. ТАБІНСЬКА

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті обґрунтовано актуальність розробки авторської моделі модернізованої професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання. Акцентовано увагу на модернізації педагогічної складової професійної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання з метою формування нового покоління вчителів фізичного виховання.

Ключові слова: вчитель фізичного виховання, модернізація, професійно-педагогічна підготовка, цикл дисциплін психолого-педагогічного спрямування та практичної підготовки.

На початку ХХІ ст. в українському суспільстві виникла та поступово зростає потреба у формуванні нового покоління вчителів фізичного виховання, здатних відродити в тривалій особистісно зорієнтованій взаємодії загальнолюдські стандарти гармонійного всебічного розвитку наших дітей та молоді в умовах інформаційного суспільства.

Тривале й необґрунтоване ігнорування державою педагогічних можливостей учителя фізичного виховання у формуванні фізично й психічно здорової нації призвело до того, що на тлі соціально-політичних та економічних негараздів, в яких українці вже зараз живуть у середньому на 10–12 років менше, ніж громадяни Євросоюзу, професія вчителя фізичного виховання поступово набуває іміджу “другосортної”, а їх професійна підготовка стає технологією “виробництва фахівців у кращих традиціях репродуктивно-підтримувальної освіти”.

Потреба в модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання імпліцитно простежується в запровадженій у 2011 р. Президентом України В.Ф. Януковичем програмі економічних реформ, новій та існуючій редакції Закону України “Про вищу освіту”, цільовій комплексній програмі “Фізичне виховання – здоров’я нації”, Національній доктрині розвитку фізичної культури та спорту, Державній програмі розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 рр.

Провідні фахівці національної академії педагогічних наук та спеціалізованих фізкультурно-спортивних та педагогічних вишів (І. Зязюн, В. Кремень, В. Кудін, В. Курило, В. Луговий, Н. Ничкало, В. Платонов, В. Приходько, С. Сисоева, Б. Шиян та ін.) наголошують на тому, що лише підготовка достатньої кількості педагогів-майстрів допоможе зупинити подальшу деградацію духовних і фізичних ціннісних орієнтацій молоді та ентропію української системи фізичного виховання взагалі [7].

Метою статті стало здійснення постановки проблеми модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання.

У наукових розробках згаданих авторів та названих державних документах детерміновано інтенсивний пошук перспективних новацій у сфері вищої фізкультурної освіти, які б дали змогу реалізувати важливі системні перетворення. У них закладено основу для боротьби з існуючим порушенням балансу освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів з фізичного виховання на користь наскрізь регламентованих та безособових моделей педагогічного процесу, зміщення цільових пріоритетів фахової підготовки із соціальної цінності особистісних якостей майбутнього вчителя на формальні параметри його кваліфікаційних характеристик.

Такі новації спостерігаємо нині чи не в кожній кандидатській або докторській дисертації, де пропонуються численні моделі поліпшення професійно-педагогічної складової підготовки фахівців сфери фізичного виховання, але їх кількість надто повільно перетворюється у високу якість готовності бути педагогом саме бакалаврів з фізичного виховання.

З різних поглядів та наукових траєкторій автори (А. Забора, В. Кашуба, Н. Москаленко, В. Папуча, Т. Ротерс та ін.) цілком обґрунтовано визнають великі перспективи покращення педагогічної складової професіоналізму фахівців сфери фізичного виховання та спорту, але їх локальність і сфокусованість на окремих аспектах (формування педагогічної майстерності, техніки, культури, компетентності, готовності до здійснення особливо важливої діяльності тощо) дає змогу продемонструвати лише локальні успіхи в авторських педагогічних експериментах та порушити постановку актуально-перспективної наукової та емпіричної проблеми – модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів з фізичного виховання: від процедури відбору здатних до професії абітурієнтів до моменту оцінювання можливості присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра державною екзаменаційною комісією.

У процесі попереднього аналізу ми спиралися на наукові положення й висновки щодо: оптимізації педагогічного процесу (Ю. Бабанський, М. Поташник, О. Тимошенко); готовності до педагогічної діяльності (О. Абдуліна, А. Алексюк, В. Безпалько, В. Сластьонін); теоретико-методичних засад розвитку когнітивних, емоційно-ціннісних та поведінкових властивостей учителя (Є. Барбіна, І. Зязюн, Н. Тарасевич); формування особистісних якостей, які забезпечують результативність педагогічної діяльності (В. Величко, Ю. Гришко, М. Кричфалуший, В. Мазін, Г. Михайлишин, С. Собко, О. Смакула, О. Федик); підготовки до виконання окремих функцій у межах професійно-педагогічної діяльності (Г. Генсерук, Л. Іванова, Р. Карпюк, Г. Кондрацька, А. Міненок, В. Наумчук); професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій (І. Богданова); ролі інформаційних технологій у навчальному процесі взагалі (Б. Гершунський, А. Єршов, М. Жалдак, Е. Машбіц, Є. Полат, І. Роберт, П. Стефаненко); місця інформаційних технологій у галузі фізичного виховання та спорту (В. Ашанін, Р. Клопов, П. Петров, Р. Раевский, А. Самсонова, Л. Сущенко, А. Федоров).

Досліджуючи проблеми професійної підготовки фахівців з фізичного виховання, науковці наголошують на важливості узагальнення кращого педагогічного досвіду вчителів фізичного виховання (О. Аксьонова), формування професійно-педагогічної спрямованості (Е. Вільчковський, Н. Зубанова, О. Федик), використання психолого-педагогічних основ навчання (Г. Ложкін, О. Федик), розвитку професійно важливих здібностей (Л. Головата, М. Кричфалуший, В. Яловик), використання диференційованого підходу (А. Цьось), реалізації кредитно-модульної системи навчання у вищих навчальних закладах сфери фізичного виховання і спорту України (М. Ярошик), активізації та інтенсифікації самостійної роботи студентів (В. Наумчук, Т. Овчаренко, О. Малихін), комплексної оцінки, контролю та корекції розвитку компонентів професійної готовності (М. Карченкова), формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної діяльності в школі (М. Данилко, Н. Мацкевич, О. Петунін та ін.), розвитку професійно-педагогічної комунікації (Н. Волкова) та педагогічної свідомості (О. Цокур).

Серед найбільш наближених до нашої теми докторських досліджень слід відзначити роботи Л. Сущенко [10], яка узагальнила набутий досвід щодо теоретико-методичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах. Автор висвітлила концепцію підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту в контексті особистісно орієнтованої парадигми освіти та на цій основі побудувала модель особистісно орієнтованої професійної підготовки таких фахівців; звернула увагу на необхідність створення системи неперервної фізкультурної освіти в Україні.

О. Тимошенко [11] звернув увагу на важливість переосмислення змісту, функцій і завдань оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах на основі програмно-цільового управління з використанням кредитно-модульної технології навчання, що дало можливість доповнити дидактичну систему професійної підготовки вчителя фізичної культури у ВНЗ.

Найбільший внесок у розвиток теорії інформатизації професійної підготовки майбутніх фахівців, які навчаються у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю, зробив Р. Клопов [4]. Він на основі теоретико-методологічного обґрунтування дефініцій, застосування системного підходу, аналізу сучасного стану вищої фізкультурної освіти в Україні та зарубіжних країнах розробив структурно-компонентну модель професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту із застосуванням інформаційних технологій.

В. Шаховим [12] розроблено інтерактивну модульно-варіантну технологію вивчення дисциплін базової педагогічної освіти, що побудована на засадах: суб'єктності, варіативності, рефлексивності, інтерактивності, контекстності; розроблено рейтингову технологію оцінювання навчальних досягнень студентів, яка базується на принципах рівної питомої ваги навчальних дисциплін, відповідального вибору самостійно обраних шляхів

досягнення освітніх стандартів, активізації навчально-пізнавальної діяльності, діагностичності цілей, прозорості процедур оцінювання, відносної простоти математичних розрахунків.

В. Ковальчуком [5] доведено, що модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки вчителя детермінується процесами глобалізації та інформатизації суспільства, під впливом яких змінюються характер праці, міжособистісні стосунки, відбувається впровадження надбань сучасних педагогічних технологій.

Аналіз зазначених наукових праць дає змогу зробити висновок, що наявна фахова підготовка майбутніх учителів фізичного виховання не встигає реорганізуватися відповідно до вимог сьогодення, у зв'язку із чим виникає низка гострих суперечностей, існуючих в освітньому просторі України, а саме між:

- необхідністю модернізації педагогічної складової професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичного виховання та відсутністю експериментально перевіреної цілісної концепції її реалізації в умовах глобальної перспективи інформаційного суспільства;

- існуючою поліваріантністю пропозицій щодо підживлення педагогічної складової професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичного виховання та традиційними нормативно-правовими обмеженнями в корекції змісту, формах і засобах реалізації навчально-вихованого процесу;

- посиленням ролі фізичної культури в житті кожної людини в інформаційному суспільстві та відсутністю адекватної системи відбору, процесуальної сепарації й підтримувальних мотивів професійного зростання осіб здатних до педагогічної справи у сфері фізичного виховання;

- сучасним усвідомленням нової педагогічної парадигми освіти, що акцентує увагу на створенні умов для особистісного розвитку й самореалізації майбутніх фахівців, і домінуючою імперативною парадигмою в методології, теорії та практиці педагогіки ВНЗ.

Для подолання зазначених суперечностей, на нашу думку, слід виконати такі завдання:

- теоретично обґрунтувати термінологічний апарат дослідження, визначити та уточнити сутність, критерії, рівні й індикатор прояву, діагностичні інструменти вимірювання ефективності професійно-педагогічної підготовки бакалаврів фізичного виховання в сучасних умовах;

- проаналізувати існуючий стан професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів фізичного виховання та висвітлення проблеми в теоретичному полі;

- окреслити теоретичні та методичні концепти модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів фізичного виховання;

- розробити авторську модель модернізованої професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів фізичного виховання й експериментально перевірити її ефективність.

Експлікація зазначених завдань та попередній аналіз існуючої інформації дає змогу зробити такі **висновки**:

1. Найбільш перспективна гіпотеза дослідження полягає в тому, що конструктивна модернізація є необхідною умовою виходу із системної кризи професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання й має будуватися на засадах активної інтелектуальної, емоційної та кінестетичної взаємодії педагогів-майстрів зі студентами на рівні максимальних можливостей та бажання втілення їхньої природи в об'єктивну дійсність.

2. Це припущення набуває конкретизації в більш локальному прогнозі, згідно з яким процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання слід модифікувати на засадах реалізації таких організаційно-педагогічних умов:

- запровадження авторської моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання, побудованої з урахуванням підтверджених пролонгованих та масштабних експериментів вітчизняних і зарубіжних дослідників;

- використання сучасної логістики організації педагогічної праці у вищій школі на всіх рівнях управління;

- стимулювання фахової самоідентифікації та корекції неефективних з педагогічної точки зору стереотипів професійної поведінки студентів у ході вивчення дисциплін практичного блоку;

- використання на базі навчальних оболонок типу Moodle інтерактивних навчально-методичних комплексів дисциплін психолого-педагогічного спрямування;

- культивування критичного мислення в процесі науково-дослідної та самостійної навчально-пізнавальної діяльності, проектування індивідуальних стилів професійно-педагогічної діяльності;

- адекватне відтворення суттєвих ознак занять з фізичного виховання в усіх видах квазіпрофесійних практик;

- насичення викладання дисципліни психолого-педагогічного спрямування методами та засобами театральної освіти, адаптованими до специфічних умов педагогічної діяльності вчителя фізичного виховання.

Список використаних літератури

1. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 / Інна Михайлівна Богданова. – Одеса, 2003. – 363 с.

2. Генсерук Г.Р. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Галина Романівна Генсерук. – Тернопіль, 2005. – 226 с.

3. Карченкова М.В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Марина Володимирівна Карченкова. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – 226 с.

4. Клопов Р.В. Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: теорія і практика : [монографія] / Р.В. Клопов ; за ред. С.О. Сисоевої. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2010. – 384 с.

5. Ковальчук В.Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 / Володимир Юльянович Ковальчук. – К., 2005. – 402 с.
6. Мазін В.М. Розвиток культури гуманістично спрямованої самореалізації студентів засобами клубної роботи : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Василь Миколайович Мазін. – Запоріжжя, 2006. – 337 с.
7. Папуча В.М. Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичного виховання в процесі фахової підготовки : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Володимир Миколайович Папуча. – Запоріжжя, 2010. – 243 с.
8. Приходько В.В. Про кризу у вітчизняній вищій школі і можливості дисципліни “Фізичне виховання” у її подоланні / В.В. Приходько // Спортивний вісник Придніпров’я. – 2009. – № 1. – С. 23–26.
9. Стефаненко П.В. Теоретические и методические основы дистанционного обучения в высшей школе : дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 / Павел Викторович Стефаненко. – К., 2002. – 538 с.
10. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 / Л.П. Сущенко ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2003. – 45 с.
11. Тимошенко О.В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 / Олексій Валерійович Тимошенко. – К., 2009. – 600 с.
12. Шахов В.І. Теоретико-методологічні основи базової педагогічної освіти майбутніх учителів : дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 / Володимир Іванович Шахов. – Вінниця, 2008. – 526 с.
13. Ярошик М.Я. Підготовка бакалаврів фізичного виховання в умовах інтеграції вищої школи України в європейський освітній простір : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 [Електронний ресурс] / М.Я. Ярошик ; Львів. держ. ун-т фіз. культури. – Л., 2010. – 20 с. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2010/10ymyeop.zip>

Сущенко А.В., Табинская С.А. Постановка проблемы модернизации профессионально-педагогической подготовки будущих бакалавров по физическому воспитанию

В статье обосновано актуальность разработки авторской модели модернизированной профессионально-педагогической подготовки будущих бакалавров по физическому воспитанию. Акцентируется внимание на модернизации педагогической составляющей профессиональной подготовки будущих бакалавров по физическому воспитанию с целью формирования нового поколения учителей по физическому воспитанию.

Ключевые слова: учитель физического воспитания, модернизация, профессионально-педагогическая подготовка, цикл дисциплин психолого-педагогической направленности и практической подготовки.

Sushchenko A., Tabinskaya S. The problem modernization the professional and pedagogical training the future bachelor physical education preparation stating

The article grounds urgency of the development of the author model modernization the professional and pedagogical training the future bachelor physical education. Attention is emphasized on the modernization pedagogical consist of the professional training the future bachelor physical education.

Key words: *teacher physical education, modernization, the professional and pedagogical training, cycle subject of psychological-pedagogical orientation and practice training.*